

GİRİŞ

(Reşat ÖNDER)

İnsanların topluluk halinde yaşaması biyolojik ve psikolojik bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.¹ Ne şekilde olursa olsun sosyal hayat insanların gücünü artırmıştır. Eğer sosyal hayat olmasa idi insanlar da diğer hayvanlar gibi içgüdüleriyle yaşayan, sadece kendi beden ve yaşı ile sınırlı kültürü, tarihi, bilimi, tekniği, olmayan; geçmiş ve gelecek bilincinden yoksun sadece yaşadığı anı idrak eden bir canlı grubu olacaktı.²

Aslında biyolojik bir varlık olan insan ancak diğer insanlarla bir toplum halinde yaşaması durumunda, esas insani özellikleri kazanmaktadır. İnsanın zaman ve mekan üstündeki gelişmesi, onun sosyal yaşayışına bağlıdır.³ İnsanda en bencilce duygular olan değerli bulunmak, takdir edilmek, dilek, duygu ve düşüncesi bile örgütlü bir toplum içinde yaşamayı zorunlu kılıyor. Muhterislik, şımarıklık vs. gibi ferdi gözükken pek çok özellik, ancak bir topluluk içinde değer bulmaktadır. Benlik duygusunun zedelenmesi, ürkeklik ve çekingenlik vs. hep toplumun koyduğu bazı kurallara fertlerin uymamasından kaynaklanmaktadır. İnsandaki pek çok eğilimler sosyalleşmeyi kolaylaştırmaktadır... İnsandaki bu gibi bireysel duygular bir taraftan sosyal hayatı meydana getirdiği gibi, öte taraftan da sosyal hayatın bir ürünü olarak gözüküyorlar.⁴

İnteraksiyon, insanla-insan, insanla guruplar ve toplumlar arasındaki etkileşimler, alış-verişler ve bağımlılıklardır. Bireyler ve içinde yaşadıkları ortamlar amaçlara yönelmiş belli dinamikler içindedirler. Bunlar kendi amaçlarına ulaşmak için karşılıklı etkileşime girerler ve birbirlerini sürekli olarak etkilerler. Bireyin bir davranışı, içinde yaşadığı durumu etkiler, bunun sonucunda ortaya çıkan yeni durum bireyi etkiler. Bireyler ve çevredeki pek çok değişken birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmış bir sebep sonuç yapılaşmasına girmişlerdir. Bu nedenle, psikolojik interaksiyon araştırmaları (interaksiyon=birey+durum) gibi bir formüle ulaşmıştır.⁵

İnsan tabiatı bilimi (psikoloji), elinde bir çok aracı bulunan bir sanata benzetilebilir, başka sanatlarla yakından ilgilidir ve onlara yararlı olmaktadır.....İlk amacı insanlarla ilgili bilgilerimizi genişletmek olmalıdır; yani hepimizi daha iyi ve daha olgun bir ruhsal gelişmeye ulaşabilecek şekilde yetiştirmelidir.⁶ İnsan tabiatı biliminin sosyal görünüşü diyebileceğimiz bir yönü

¹ ERGÜN, Mustafa; Eğitim Sosyolojisine Giriş, 4.baskı, Ocak Yay., Ankara-1994, s.23.

² ERGÜN,a.e., s.24.

³ ERGÜN,a.e., s.26.

⁴ ERGÜN,a.e., s.24.

⁵ ERGÜN,a.e., s.180.

⁶ ADLER, Alfred; İnsan Tabiatını Tanıma, (çev. Ayda Yörükkan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti.-(byy), 1994, s.103.

de vardır. İnsanlar eğer birbirlerini daha iyi anlamış olsalardı, hiç şüphesiz birbirleriyle daha iyi geçinirler ve birbirleriyle daha yakın ilişkiler kurabilirlerdi.⁷

Bir insan kendi etkinliklerinin kaynaklarını ve ruhunun dinamiğini belirleyebildiği zaman, kendini tanıma yeteneği daha da artmış demektir.⁸ **İnsanlar için en güç şey kendini tanımak ve değiştirmektir.**⁹ İnsan fizyolojik ve psikolojik yönü olan bir canlıdır. Somut ve soyut olan bu iki yüzün birbiriyle olan ilişkilerini ve bu ilişkiler neticesinde üretilen davranış, tavır ve düşünceler mevcuttur. Bireysel sanılan bu değerler toplum içinde bir larva gibi oluşur: yani bireysel öz etkilenir ama toplumsal özün oluşmasında etkili olur: yani bireysel öz etkiler. Diğer bir deyişle **insan, birey olarak sosyal ortamda doğup şekillenir, fakat sosyal ortamın oluşup şekillenmesinde de yerini alır.**

İnsanın-insanla, insanın toplumla ilişkilerinde hatta insanın kendi benliğiyle diyalogunda olumlu ve olumsuz neticelerini anlamamanın en pratik ve pragmatik yolu duygular ve heyecanları tanımaktan geçer. Duygular insan hayatında hafif şiddette fakat sürekli yer alırlar. Duyguların ortaya koyduğu tavır ve davranışlar da insan yaşamında hafif şiddetteki depremler gibidir. **Heyecanlar kısa sürse de şiddetli ve ani oluştuklarından daima tahripkardır.** Bu itibarla araştırmamızın önemi ortadadır.

Heyecanların insanların yaşamında, gerek bireysel ilişkilerde, gerek birey-toplum ilişkilerinde tahribi aza indirmek veya olumluya çevirmek heyecanların oluşumu, özellikleri, fizyolojisi, ifade şekilleri ve zihinsel işlevlerini bilmek: kontrolünün nasıl olması gerektiğini tespit etmekten geçer. Öğrenilen bilgilerin uygulamaya geçilmesi bir süreç meselesidir. Bu süreç bir terbiyeyi akla getirir.

Terbiye, hem insanlarda kalıcı değişikliğe sebep olan etkiler toplamıdır, hem de bu etkilerin sonucudur..... Hayatın bütünlüğü içinde birbirimize bakışımızı, birbirimiz karşısındaki tutum ve davranışımızı bilgilerimiz kadar inançlarımız yönlendirir.¹⁰ İnanç bir benimsemedir. Araştırmamızın verimli olabilmesi için sırf bilgi yeterli olamayacaktır. Asrımızın psikologu **A. Adler:** “İnsan tabiatını bildiğini iddia eden bir kimseye, bu bilgiyi önce kendi üzerinde denemesini tavsiye etmeliyiz.”¹¹ demektedir.

⁷ ADLER, a.e., s.108.

⁸ ADLER, a.e., s.111.

⁹ ADLER, a.e., s.107.

¹⁰ BİLGİN, Beyza; SELÇUK, Mualla; Din Öğretimi, 2.baskı, Gün yayıncılık, Ankara-1995, s. 42.

¹¹ ADLER, a.g.e., s.104.